

PROCEDURA LEGISLATIVĂ ÎN CONTEXTUL PROCEDURILOR PARLAMENTARE

Costachi Gheorghe - doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Arnăut Veronica - doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

This study is focused on investigating the legislative procedure as a variety of parliamentary procedures. The aim is to argue the legal nature of the legislative procedure and its affiliation to the institution of parliamentary procedures.

Keywords: parliament, procedure, lawmaking, parliamentary procedure, legislative procedure.

Studiul de față este axat pe abordarea procedurii legislative ca varietate a procedurilor parlamentare. Scopul urmărit este de a argumenta natura juridică a procedurii legislative și apartenența sa la instituția procedurilor parlamentare.

Cuvinte-cheie: parlament, procedură, legiferare, procedură parlamentară, procedură legislativă.

Noțiunile de „procedură” și „procedură juridică”. Din perspectiva etimologiei sale, termenul de „procedură” a fost împrumutat din limba franceză – „procedure”, aceasta, la rândul său, împrumutându-l din latină – „procedere”, care semnifică *promovere a ceva*, sau într-un sens mai îngust, „o ordine stabilită oficial de a acționa” [1], „orice acțiune continuă și succesivă” [2].

Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, termenul *procedură* semnifică: „formă legală de a proceda în cazuri determinate de lege”; „manieră de a proceda juridic”; „ansamblu de reguli de organizare a administrației, folosite în vederea atingerii unui anumit rezultat; serie de formalități care trebuie executate într-un proces”; „formalitate; cale, chip, fel, formă, manieră, me-

todă, mijloc, mod, modalitate...” [3]. În jurisprudență și în alte domenii, termenul de *procedură* este înțeles ca „o consecutivitate de acțiuni, o ordine de realizare a unei activități etc.” [4].

În doctrină au fost evidențiate câteva trăsături proprii *procedurii*. Astfel, potrivit lui V. N. Protasov „orice *procedură* ca fenomen social reprezintă un sistem orientat spre atingerea unui anumit rezultat social; constă din acte succesive sau trepte de activitate; crează un model consacrat normativ de dezvoltare, de mișcare a unui fenomen; este organizată ierarhic; se află în dinamică, dezvoltare; exprimă mijlocul de realizare a unei anumite relații sociale [p. 6-7].

În acord cu această viziune asupra *procedurii* în general, *procedura juridică*, ca varietate

¹ Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе Парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]: <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

² Майфат А.В. *Гражданско-правовые конструкции инвестирования: монография*. Москва: Волтерс Клувер, 2007, p. 210.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*. [resurs electronic]: <https://dexonline.ro/definitie/procedur%C4%83> (accesat la 15.09.2017)

⁴ Майфат А.В. *Гражданско-правовые конструкции инвестирования: монография*. Москва: Волтерс Клувер, 2007, p. 210.

⁵ Протасов В.Н. *Юридическая процедура*. Москва, 1991, p. 6-7.

a acesteia, la rîndul său, este văzută ca „forma procesuală, care determină etapele procesului juridic, scopul și consecutivitatea lor, acțiunile concrete întreprinse la fiecare etapă, temeiurile realizării și interdependența acestor acțiuni, precum și modul de perfectare și fixare a lor” [p. 5⁶].

În context, cercetătorii recunosc *procedurii juridice* cîteva trăsături importante, precum [7]:

- este consacrată clar în legi sau acte normative subordonate legilor;
- reprezintă o ordine stabilită normativ de realizare a activității juridice;
- principalul scop constă în realizarea normei juridice materiale și a raportului juridic material bazat pe aceasta.

Așadar, menirea *procedurii juridice* constă în realizarea normelor de drept [8]. Iată de ce strîns legată de *procedura juridică* este categoria de *raport juridic*, pentru care aceasta se instituie și a cărui realizare o asigură [9]. Pornind de la aceste idei și ținînd cont de varietatea normelor juridice și a raporturilor juridice bazate pe acestea, se poate conchide că există o largă varietate de *proceduri juridice* prin intermediul cărora se realizează dreptul în societate. Din numărul acestora, fără îndoială, fac parte și *procedurile parlamentare* asupra cărora ne vom reține atenția în cele ce urmează.

Procedurile parlamentare. Ca orice alt domeniu al vieții juridico-statale, și activitatea parlamentară trebuie să se desfășoare potrivit unor reguli. Acestea sunt cuprinse, în primul rînd, în Constituție, dar cele mai multe sunt cuprinse în

regulamentele parlamentare [10]. Totalitatea acestora formează instituția *procedurilor parlamentare*.

În doctrina de specialitate, se susține pe bună dreptate că *procedura parlamentară* constituie o varietate a *procedurii juridice*, întrucît dispune de unele și aceleași trăsături ca și aceasta (enunțate mai sus [11] – e.n.). În baza acestor trăsături *procedura parlamentară* este văzută ca „o procedură juridică ce se realizează în cadrul activității organului legislativ (parlamentului) în conformitate cu competența cu care acesta este investit” [12]. Dat fiind faptul că activitatea Parlamentului implică în realitate mai multe *proceduri parlamentare*, trebuie să recunoaștem că acestea, în ansamblul lor, cuprind „reguli care ordonează desfășurarea activității Parlamentului în scopul realizării depline a atribuțiilor ce-i revin” [13]. Deci, instituția *procedurilor parlamentare* reglementează relațiile ce apar în procesul asigurării organizării și realizării activității Parlamentului în scopul exercitării funcțiilor sale constituționale [14].

În acest sens, în doctrină sunt accentuate cîteva momente [15]:

- instituția *procedurilor parlamentare* cuprinde normele procesuale ale dreptului parlamentar;
- *procedurile parlamentare* conferă un caracter de drept activității Parlamentului în exercitarea atribuțiilor sale constituționale;
- *procedurile parlamentare* constituie un sistem de organizare a activității Parlamentului în-

¹⁰ Varga A. *Constituționalitatea procesului legislativ. Monografie*. București: Editura Hamangiu, 2007, p. 157 (351 p.)

¹¹ Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]. <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

¹² Albu V. *Procedurile parlamentare: concept, semnificație și clasificare*. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 246 (p. 245-258)

¹³ Varga A. *Constituționalitatea procesului legislativ. Monografie*. București: Editura Hamangiu, 2007, p. 157 (351 p.)

¹⁴ Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]. <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

¹⁵ Левина М.И. *История становления и развития парламентских процедур в Англии XVII – начала XIX вв.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1999, p. 6.

⁶ Управленческие процедуры / под ред. Б. М. Лазарева. Москва: Наука, 1988, p. 5 (272 с.)

⁷ Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]. <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

⁸ Кучерявенко Н.П. *Правовая природа налоговых процедур*. В: Юридическая наука и образование: вып. 3/2010. Юридический факультет Белорусского государственного университета. Минск: Право и экономика, 2010. (301р.) [электронный ресурс]. http://elbib.bsu.by/bitstream/123456789/41385/1/4_%D0%BA%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%8F%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

⁹ Филатов С. В. *Антикоррупционные процедуры в право-творчестве: понятие, классификация*. В: Вестник ТГУ, выпуск 11 (127), 2013, p. 2 (p. 1-5)

tru exercitarea funcțiilor sale, reglementat de o totalitate de norme juridice și cutumiare;

- constituirea și dezvoltarea *procedurilor parlamentare* ca mijloace ce asigură existența Parlamentului, organizarea activității interne a acestuia, care determină ordinea relațiilor acestuia cu alte autorități ale statului și societatea, este un proces firesc.

Astfel, *procedura parlamentară* presupune ordinea reglementată juridic, în baza căreia Parlamentul își exercită competența. Această ordine se referă, în primul rând, la acțiunile succesive pe care le întreprinde Parlamentul în vederea realizării drepturilor și obligațiilor sale, cât și a subiecților care dispun de anumite drepturi de a se implica în activitatea legislativului [16]. De aici, se consideră că *procedurile parlamentare* reprezintă totalitatea acțiunilor succesive stabilite juridic, cu ajutorul cărora subiecții acestora își pot exercita drepturile și realiza obligațiile ce țin de activitatea legislativă [17].

Luând în considerație și aceste aspecte, cercetătorii susțin că *procedurile parlamentare* presupun o formă specială de realizare a funcțiilor organului legislativ, o formă procesuală a activității legislative a acestuia, care reprezintă o ordine stabilită normativ a activității Parlamentului de realizare a atribuțiilor sale constituționale [18].

Referitor la tipurile de *proceduri parlamentare* și clasificarea acestora în literatura de specialitate pot fi atestate câteva viziuni.

În doctrina românească, *procedurile parlamentare* sunt grupate în două categorii [19]:

- *proceduri generală*, indiferent de aspectele la care se referă (din care fac parte: sesizarea, procedura de pregătire a lucrărilor în plen, procedura de dezbateri și procedura de vot) și

- *proceduri speciale*, din care fac parte: procedura legislativă, procedura de control, procedura de alegere, formare și numire, procedura de validare a mandatelor și alte proceduri speciale.

Un anumit interes suscită în context clasificarea cu care operează doctrina rusă, în cadrul căreia, sunt identificate mai multe categorii de *proceduri parlamentare*. Cunoașterea acestora, potrivit cercetătorilor autohoni, prezintă importanță, dat fiind faptul că de existența și nivelul de dezvoltare al acestora depinde în general eficiența forului legislativ [20].

Astfel, în funcție de competențele ce-i revin Parlamentului, cercetătorii identifică următoarele categorii de *proceduri parlamentare* [21]:

1) *proceduri de exercitare a competențelor Parlamentului ca organ legislativ și reprezentativ*, și anume: procedura de reprezentare a națiunii; procedura de creare a voinței politice; procedura legiferării; procedura interacțiunii cu alte organe ale statului; procedura constituirii unor organe de stat; procedura exercitării atribuțiilor de control; procedura exercitării atribuțiilor în domeniul finanțelor publice; procedura soluționării întrebărilor ce țin de statutul juridic al cetățenilor, organizațiilor și asociațiilor acestora; procedura exercitării atribuțiilor în domeniul securității și apărării statului.

2) *procedurile de organizare internă și funcționare proprie a Parlamentului*.

¹⁶ Ковачев Д.А. Парламентская процедура: понятие, виды, регламентация (на опыте зарубежных государств). В: Вестник межпарламентской ассамблеи № 4. СПб. 1994, p. 193.

¹⁷ Игнатов Е.А. К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]. <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

¹⁸ Игнатов Е.А. Парламентские процедуры в Государственной Думе Федерального Собрания Российской Федерации: Конституционно-правовой аспект. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003. <http://www.disserscat.com/content/parlamentskie-protsedury-v-gosudarstvennoy-dume-federalnogo-sobraniya-rossiiskoi-federatsii-#ixzz2oWhVKEAE>

¹⁹ Muraru I., Constantinescu M. *Drept parlamentar românesc*. București: Actami, 1999, p. 169.

²⁰ Albu V. *Procedurile parlamentare: concept, semnificație și clasificare*. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 246 (p. 245-258)

²¹ Рязанцев И.Н. *Парламентские процедуры: классификация и виды*. В: Представительная власть - XXI век: законодательство, комментарии, проблемы, 2005, Выпуск № 2 (62), p. 20-21; *Современный парламент: теория, мировой опыт, российская практика* / под общ. ред. О.Н. Булакова. М.: Эксмо, 2005, p. 207-208; Сероус А.В. *Парламентские процедуры и функции парламента: вопросы взаимообусловленности*. В: Вестник Челябинского государственного университета, 2013, № 5 (296), Право. Вып. 35, p. 26.

Din analiza legislației Republicii Moldova din domeniu (în special, a *Regulamentului Parlamentului Republicii Moldova*, deducem următoarele categorii de *proceduri parlamentare* [22]:

- *proceduri de organizare și funcționare a structurilor Parlamentului* (fracțiuni, biroul permanent, comisiile permanente și speciale, comisiile de anchetă);

- *proceduri de activitate a Parlamentului* (procedura desfășurării ședinței constitutive, procedura desfășurării ședințelor, procedura de urgență);

- *procedura legislativă* (procedura exercitării inițiativei legislative, procedura examinării proiectelor de legi în comisiile permanente, procedura dezbaterii proiectelor de legi în plenul parlamentului, procedura de vot, procedura specială de adoptare a legilor privind modificarea Constituției);

- *procedura ridicării imunității parlamentare și a aplicării răspunderii disciplinare față de deputați*;

- *procedurile de interacțiune cu puterea executivă* (procedura alegerii și destituirii Președintelui Republicii Moldova; procedura acordării votului de încredere Guvernului și procedura retragerii acestuia (moțiunea de cenzură), procedura exercitării funcției de control a Parlamentului (controlul executării legilor, moțiunea simplă, întrebările, interpelările, audierile și rapoartele));

- *procedura interacțiunii Parlamentului cu societatea civilă și cetățenii* (procedura de consultare publică a proiectelor de acte legislative, procedura de examinare a petițiilor și a adresărilor cetățenilor etc.).

În pofida reglementării juridice a acestor categorii de *proceduri parlamentare*, doctrina autohtonă a rămas considerabil în urmă cu studiarea detaliată și complexă a acestora, ignorând în acest fel semnificația deosebită a lor pentru exercitarea funcției legislative în stat. Respectiv, la moment, cercetarea științifică a

instituției *procedurilor parlamentare* a devenit extrem de necesară și oportună [23].

În general, în cadrul dreptului constituțional contemporan problema *procedurilor parlamentare* este dezvoltată insuficient. În mare parte, acest fapt este explicat prin noutatea acestei problematice, teoria *procedurilor parlamentare* fiind de dată recentă, deoarece o perioadă îndelungată de timp procedura a fost actuală și prezenta importanță doar în acele ramuri ale științei juridice, în cadrul cărora procesele erau general și oficial recunoscute și delimitate, precum ramura dreptului penal, dreptului procesual civil, dreptului administrativ etc. Desigur, în acest context, nu trebuie neglijat faptul că și în cadrul dreptului constituțional categoria de „*procedură*” a fost utilizată la studierea activității instanțelor jurisdicției constituționale, la cercetarea formelor de exercitare a suveranității, a procesului electoral, a procesului legislativ [24].

La moment, cercetătorii consideră că instituția *procedurilor parlamentare* prezintă importanță, în primul rând, văzută în accepțiunea sa tradițională, conform căreia ea reglementează relațiile ce apar în procesul asigurării organizării și funcționării Parlamentului cu scopul exercitării funcțiilor și competențelor sale constituționale. În același timp, tot mai mult importanța instituției date este privită prin prisma accepțiunii largi a esenței și menirii *procedurilor parlamentare*. Principala tendință în acest sens ține de depășirea abordării acestora doar ca un mijloc ce asigură procedural activitatea organului legislativ, ca un mijloc necesar pentru raționalizarea acesteia. Tot mai mult *procedurile parlamentare* interesează specialiștii în calitatea lor de element specific al sistemului de „*frâne și contrabalante*”, care permite Parlamentului să-și exercite competența legislativă și controlul asu-

²² *Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin Legea nr. 797 din 02.04.1996. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 50 din 07.04.2007 (cu modificări și completări pînă în 07.07.2017).

²³ Albu V. *Procedurile parlamentare: concept, semnificație și clasificare*. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 256 (p. 245-258)

²⁴ Окулич И.П., Сероус А.В. *Возможности выражения публично-партийных интересов при реализации парламентских процедур в российском парламенте*. В: Известия высших учебных заведений, 2009, №4, p. 4.

pra activității puterii executive, ca formă de realizare a intereselor publice și de partid [25].

Mai mult, în doctrină se susține că actualitatea cercetării instituției *procedurilor parlamentare* se explică printre altele și prin rolul său distinct de garant al realizării de către Parlament a competențelor sale. Aceasta deoarece în lipsa asigurării procedurale corespunzătoare, organul reprezentativ este lipsit de posibilitatea de a influența activitatea autorităților statului și a poporului în general [26].

Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că *procedurile parlamentare* sunt deosebit de importante pentru însăși Parlament, întrucât [27]: asigură ordinea în activitatea acestuia, ajută deputații să acționeze consecutiv, succesiv, să mențină unitatea activității parlamentare, permit exercitarea principalelor funcții ale organului legislativ, reglează procesele ce au loc în cadrul Parlamentului, cât și în afara acestuia.

Generalizând asupra celor menționate, se poate susține că, în principal, rolul și semnificația *procedurilor parlamentare* constau în următoarele [28]:

- în primul rând, acestea oferă o asigurare procedurală corespunzătoare activității organului legislativ (reprezentativ) al puterii de stat și în consecință constituie baza necesară pentru organizarea rațională a activității Parlamentului;

- în al doilea rând, acestea constituie forme de realizare a intereselor publice și de partid în cadrul Parlamentului;

- în al treilea rând, sunt elemente ale sistemului de „frâne și contrabalante”, permițând Parlamentului să-și realizeze competența legislativă și controlul asupra puterii executive.

Procedura legislativă ca procedură parlamentară. Vorbind nemijlocit despre *procedura juridică de legiferare* (cu denumirea legală – *procedura legislativă* [29]), vom menționa că aceasta este văzută a fi „un sistem de raporturi juridice în cadrul cărora există și se realizează dreptul de legiferare”. Raporturile juridice din cadrul *procedurii de legiferare* au și o sarcină deosebită – elaborarea normelor juridice [30].

Chiar dacă cadrul normativ din domeniu și doctrina operează în general cu noțiunea de *procedură legislativă*, trebuie să precizăm că, în esență, aceasta presupune mai multe *proceduri juridice*. Acest lucru poate fi dedus cu ușurință din clasificarea realizată de doctrinarii ruși, pornind de la competența legislativă a Parlamentului. Astfel, în baza acestui criterii, *procedurile parlamentare* sunt grupate în [31]:

- *proceduri proprii fazelor principale ale procesului legislativ* (care cuprind: procedurile la etapa de inițiere, procedurile la etapa examinării prealabile; procedurile la etapa adoptării legilor);

- *proceduri proprii fazelor secundare ale procesului legislativ* (care cuprind procedurile parlamentare la etapa revizuirii proiectului de lege respins de către Șeful statului în cadrul procedurii de promulgare). În cazul parlamentelor bicamerale, mai există proceduri de coordonare între camerele Parlamentului a proiectului de lege respins de Președintele statului.

Din cele menționate, se poate susține că *procedura legislativă* parlamentară reprezintă totalitatea regulilor pentru pregătirea dezbaterii, dezbaterii și votarea unui proiect de lege. În cazul Parlamentelor bicamerale, potrivit principiilor

²⁵ Окулич И.П., Сероус А.В. *Возможности выражения публично-партийных интересов при реализации парламентских процедур в российском парламенте*. В: Известия высших учебных заведений, 2009, №4, p. 5.

²⁶ Кленкина О.В. *Соотношение функций парламента и содержания парламентской процедуры*. В: Парламентские процедуры: проблемы России и зарубежный опыт: Материалы научной конференции (Москва, 21-23 марта 2002 г.) / под ред. С.А. Авакьяна. Москва, 2003, p. 79.

²⁷ Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]. http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102_011102.html.

²⁸ Albu V. *Procedurile parlamentare: concept, semnificație și clasificare*. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 258 (p. 245-258)

²⁹ *Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin Legea nr. 797 din 02.04.1996. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 50 din 07.04.2007 (cu modificări și completări pînă în 07.07.2017).

³⁰ Филатов С. В. *Антикоррупционные процедуры в право-творчестве: понятие, классификация*. В: Вестник ТГУ, выпуск 11 (127), 2013, p. 2 (p. 1-5)

³¹ Рязанцев И.Н. *Парламентские процедуры: классификация и виды*. В: Представительная власть - XXI век: законодательство, комментарии, проблемы, 2005, Выпуск № 2 (62), p. 21.

bicameralismului, ea se desfășoară în fiecare Cameră în conformitate cu ordinea și procedura stabilită de Legea Fundamentală și regulamentele Camerelor [32].

În încercarea de a justifica necesitatea studierii detaliate a acestei proceduri, reiterăm că adesea calitatea joasă a legislației se datorează caracterului aleatoriu și selectiv al legiferării. Una dintre cauzele acestei calități, în condițiile actuale de organizare a procesului legislativ, constă în imperfecțiunea *procedurilor parlamentare*, în cadrul cărora se și realizează activitatea de creare a dreptului de către organul legislativ al statului. Prin urmare, este indiscutabil faptul că calitatea actelor legislative adoptate de Parlament depinde direct de procedurile care reglementează procesul adoptării lor. În acest sens, o semnificație deosebită capătă calitatea actului normativ care consacră această ordine, și determinarea locului lui în ierarhia actelor normative ale autorităților statului [33] (fiind vorba în special despre Regulamentul Parlamentului).

Pe de altă parte însă, cât de perfect nu ar fi cadrul normativ în domeniu, iresponsabilitatea însăși a Parlamentului îl denaturează practic complet. Prin urmare, în perioada contemporană, paralel cu asigurarea juridică a activității sale, Parlamentul trebuie să pună un accent distinct atât pe calitatea și eficiența acesteia, cât și pe disciplina cu care trebuie să-și exercite competențele sale legislative. Or, altfel spus, destinatarii legilor pe care le adoptă acesta sunt nu numai autoritățile statului și cetățenii, dar și însăși făuritorul lor, care la fel este obligat să le respecte și să le execute. În opinia noastră, anume de aici începe calitatea legilor și eficiența sistemului legislativ al statului în ansamblul său.

Literatura

1. Albu V. *Procedurile parlamentare: concept, semnificație și clasificare*. În: *Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor*

³² Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. *Tratat de teorie și practică parlamentară*. Vol. I. București: Lumina Lex, 2001, p. 50.

³³ Бударина С.В. Роль регламента в правовом регулировании парламентских процедур. В: Ученые Записки Казанского Государственного Университета, Том 149, кн. 6, 2007, p. 117.

omului, Masă rotundă cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014 (p. 245-258)

2. *Dicționarul explicativ al limbii române*. [resurs electronic]: <https://dexonline.ro/definitie/procedur%C4%83> (accesat la 15.09.2017)

3. Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. *Tratat de teorie și practică parlamentară*. Vol. I. București: Lumina Lex, 2001.

4. Muraru I., Constantinescu M. *Drept parlamentar românesc*. București: Actami, 1999.

5. *Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin Legea nr. 797 din 02.04.1996. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 50 din 07.04.2007 (cu modificări și completări pînă în 07.07.2017).

6. Varga A. *Constituționalitatea procesului legislativ. Monografie*. București: Editura Hamangiu, 2007 (351 p.)

7. Бударина С.В. Роль регламента в правовом регулировании парламентских процедур. В: Ученые Записки Казанского Государственного Университета, Том 149, кн. 6, 2007.

8. Игнатов Е.А. *К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе Парламента России*. В: Право: Теория и Практика, 2002, №11. [электронный ресурс]: <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1102/011102.html>.

9. Игнатов Е.А. *Парламентские процедуры в Государственной Думе Федерального Собрания Российской Федерации: Конституционно-правовой аспект*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003. <http://www.dissercat.com/content/parlamentskie-protsedury-v-gosudarstvennoi-dume-federalnogo-sobraniya-rossiiskoi-federatsii-#ixzz2oWhVKEAE>

10. Кленкина О.В. *Соотношение функций парламента и содержания парламентской процедуры*. В: Парламентские процедуры: проблемы России и зарубежный опыт: Материалы научной конференции (Москва, 21-23 марта 2002 г.) / под ред. С.А. Авакьяна. Москва, 2003.

11. Ковачев Д.А. *Парламентская процедура: понятие, виды, регламентация (на опыте зарубежных государств)*. В: Вестник межпарламентской ассамблеи № 4. СПб. 1994.

12. Кучерявенко Н.П. *Правовая природа налоговых процедур*. В: Юридическая наука и образование: вып. 3/2010. Юридический факультет Белорусского государственного университета. Минск: Право и экономика, 2010. (301р.) [электронный ресурс]. http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/41385/1/4_%D0%BA%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%8F%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf
13. Левина М.И. *История становления и развития парламентских процедур в Англии XVII – начала XIX вв.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1999.
14. Майфат А.В. *Гражданско-правовые конструкции инвестирования: монография*. Москва: Волтерс Клувер, 2007.
15. Окулич И.П., Сероус А.В. *Возможности выражения публично-партийных интересов при реализации парламентских процедур в российском парламенте*. В: Известия высших учебных заведений, 2009, №4.
16. Протасов В.Н. *Юридическая процедура*. Москва, 1991.
17. Рязанцев И.Н. *Парламентские процедуры: классификация и виды*. В: Представительная власть - XXI век: законодательство, комментарии, проблемы, 2005, Выпуск № 2 (62).
18. Сероус А.В. *Парламентские процедуры и функции парламента: вопросы взаимобусловленности*. В: Вестник Челябинского государственного университета, 2013, № 5 (296), Право. Вып. 3.
19. *Современный парламент: теория, мировой опыт, российская практика* / под общ. ред. О.Н. Булакова. М.: Эксмо, 2005.
20. *Управленческие процедуры* / под ред. Б. М. Лазарева. Москва: Наука, 1988 (272 с.)
21. Филатов С.В. *Антикоррупционные процедуры в правотворчестве: понятие, классификация*. В: Вестник ТГУ, выпуск 11 (127), 2013 (р. 1-5)